

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ПОЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК
ФУНДАЦІЯ РОЗВИТКУ ДВОМО
ВНОСТІ «EDUNOWA»

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Збірник тез доповідей
V Міжнародного науково-методичного семінару
та матеріалів Олімпіади знань про Польщу
«Луцькі Діалоги з польською культурою – 2024»*

Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовтня 2024 року

Луцьк
Вежа-Друк
2024

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри
полоністики і перекладу
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 15 жовтня 2024 року)

ОРГАНІЗАТОРИ:

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
Полоністичний Бюлетень Польської академії наук
Фундація розвитку двомовності «EduNova»
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Інститут Польщі
Факультет філології та журналістики
Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу
Навчально-науковий інститут неперервної освіти

Голова оргкомітету:

Анатолій Цьось, ректор Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор фізичного виховання і спорту, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Наукові керівники:

Наталія Богданець-Білокаленко, доктор педагогічних наук, завідувач відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Світлана Сухарєва, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі;

Наталія Цьолик, кандидат філологічних наук, доцент кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі, завідувач Науково-навчальної лабораторії українсько-польського перекладу;

Лілія Лавринович, декан факультету філології та журналістики, кандидат філологічних наук, доцент, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Світлана Степанюк, завідувач відділу гуманітарних дисциплін, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти;

Олег Дикий, директор Навчально-наукового інституту неперервної освіти ВНУ ім. Лесі Українки, кандидат педагогічних наук, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

С 34 **Стан і перспективи методики вивчення польської мови у закладах середньої та вищої освіти:** зб. тез доповідей ; Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовт. 2024 р. – Луцьк : Вежа-Друк, 2024. – 257 с.

Тези міжнародного семінару (14–18 жовтня 2024 року, Інститут педагогіки НАПН України - Волинський національний університет імені Лесі Українки - Полоністичний бюлетень ПАН) присвячені дослідженню методики викладання польської мови у закладах середньої та вищої освіти, її лінгвістичним, літературознавчим і перекладознавчим аспектам, а також зв'язку з іншими суміжними дидактичними дисциплінами. Звернено увагу на інноваційні методи вивчення іноземної мови в умовах цифрового розвитку суспільства. Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних закладів вищої освіти та вчителів загальноосвітніх шкіл.

УДК 373.016:811.162.1+811.162.1:378.016(08)

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024

© Факультет філології та журналістики, 2024

© Інститут Польщі, 2024

© Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу, 2024

© Навчально-науковий інститут неперервної освіти, 2024

© Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024

ЗМІСТ

Baj Olena, Sterenczuk-Bohdanowa Natalia	
Ludowy styl mówienia w powieści Władysława Reymonta «Chłopi».....	6
Krzysztof Nadija	
Obraz polskiego miasta w trylogii kryminalnej Zygmunta Miłoszewskiego.....	10
Бай Олена	
Творчий шлях В. Шимборської до Нобелівської премії	13
Білань Ірина (науковий керівник: Бай Олена)	
Складносурядні синтаксичні зв'язки в романі Миколи Лозинського «Книга»	16
Боднарчук Ірина (науковий керівник: Сухарєва Світлана)	
Особливості молодіжної тематики у повісті Ізабелли Сиви «Смак свіжої малини»	19
Будько Мар'яна (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Фраземіка в контексті творчості Віслави Шимборської	22
Вакуліна Карина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Зародження епохи позитивізму в Польщі в ХІХ ст.....	27
Васейко Юлія, Котушко Ірина	
Функції прикметників на позначення емоцій у романі «Вогнем і мечем».....	30
Василенко Юлія (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Особливості найпопулярніших польських молодіжних сленгізмів	34
Васянович Ганна (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Мотивна парадигма фразок Станіслава Кошевського.....	37
Вишневська Оксана	
До питання інтерпретації поетичного тексту здобувачами освіти.....	40
Горела Карина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Візія України у творчості Богдана Юзефа Залеського	44
Грицевич Юрій	
Полонізми в тексті повісті «Царівна» О. Кобилянської.....	48
Давидюк Софія-Олександра (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Авторські неологізми у творчості Ю. Тувіма.....	52
Демусь Аліна (науковий керівник: Бай Олена)	
Сленгова лексика в сучасному польському медіапросторі	57
Демченко Наталія, Чала Анна	
Мовні засоби впливу в сучасній польській рекламі: лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні	60
Діхтярук Ганна (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Маніпуляції в медіапросторі: специфіка функціонування	65
Дудай Каріна (науковий керівник: Яручик Віктор)	
Граматичні трансформації під час перекладу публіцистичних текстів видання «Gazeta Wyborcza» на українську мову.....	68
Дудник Альбіна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Творчість Адама міцкевича раннього періоду	72
Кійко Дарія (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Стилістичні засоби реалізації польських прислів'їв і приказок про добро і зло в польській мові	75
Климчук Марія (науковий керівник: Бай Олена)	
Мовно-стилістичні особливості пейзажної лірики Яна Каспровича.....	78
Кметь Надія (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Проблематика поетичної творчості Антонія Слонімського	81
Колган Олена, Колган Тетяна	
Розвиток країнознавчої компетентності студентів засобами краєзнавства під час вивчення польської мови як іноземної.....	85
Колеснікова Юлія	

Формування загальнокультурної компетентності засобами взаємодіяції історико-полоністичного контенту: виклики, можливості, перспективи	89
Кушнарєва Марина, Маторіна Наталя	
Про використання вчителем-словесником <i>перекладацької лабораторії</i> як активної форми навчання у ЗЗСО	94
Лоза Юлія (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Картини української природи й побуту в поемах Юліуша Словацького «Beniowski» «Sen srebrny Salomei»	99
Ляшук Наталя (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Мовні засоби впливу в сучасній польській рекламі: лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні	102
Ляшук Наталя (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладацька версія Дмитра Павличка вірша «Tumczasem» Ципріяна-Каміля Норвіда	105
Мазурчук Олег	
Фізичне виховання як необхідний компонент інтегрального розвитку студента-полоніста.....	109
Маторіна Наталя	
Актуальний дидактичний матеріал у контексті вивчення польської мови та літератури у ЗВО (на матеріалі творчої спадщини Бруно Шульца).....	112
Махновець Дарина (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Вербальне наповнення вірша «Samotność» Ципріяна Каміля Норвіда та його перекладу українською мовою.....	115
Мельник Валерія (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Аудіовізуальний переклад з польської на українську мову серіалу «Dziewczyny ze Lwowa»/«Наші пані у Варшаві»	119
Мельник Людмила (науковий керівник: Остапчук Вікторія)	
Еквівалентність перекладу польських фразеологізмів українською мовою	124
Михалюк Юлія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладацька рецепція вірша «Liczba Pi» Віслави Шимборської.....	127
Музичук Аліна (науковий керівник: Сухарєва Світлана)	
Феміністичні мотиви польської жіночої прози	131
Новосад Вероніка (науковий керівник: Васейко Юлія).	
Засоби реалізації категорії ввічливості у діловому польському спілкуванні	134
Онопрійчук Олександра (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладознавчий аналіз вірша «Spartakus» Ципріяна Каміля Норвіда	137
Остапчук Вікторія	
Мовні ресурси відтворення в перекладі словесно-образної структури оригіналу (на матеріалі поеми А. Міцкевича «Pan Tadeusz» і перекладу М. Рильського).....	140
Панас Вікторія (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Інтерактивні методи викладання польської мови для іноземців: традиційний vs інноваційний підхід	143
Пашкевич Катерина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Інтерактивні методи викладання польської мови для іноземців: традиційний vs інноваційний підхід	147
Полежаєва Тетяна, Дубій Ангеліна	
Польський сленг і його джерела.....	150
Сахарук Анастасія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Порівняльний аналіз поезії Віслави Шимборської «Trochę o duszy» та її перекладу	154
Сідельник Вікторія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Вірш «Czemu nie w chórze?» Ципріяна Каміля Норвіда та переклад Дмитра Павличка: зіставний аналіз.....	157
Скібіцька Ольга (науковий керівник: Оксана Вишневська)	
Вірш «Możliwości» Віслави Шимборської та його переклад українською: зіставний аналіз.....	161
Скібіцька Ольга (науковий керівник: Цьолик Наталя)	
Лексичні особливості науково-технічного перекладу	164

Срюбко Ірина (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Лексико-семантичне поле концепту <i>любов</i> (<i>miłość</i>) у польській та українській фразеології	166
Сухарєва Світлана	
Міжнародний проєкт як метод формування перекладацьких здібностей полоніста: досвід і перспективи.....	169
Сухарєва Світлана, Кваша Оксана	
Ідейні цінності «покоління Колумбів» до проблеми актуалізації творчості воєнних літераторів	172
Темнікова Інна, Темніков Володимир, Маторіна Наталя	
Міжпредметні мовно-літературні зв'язки на заняттях зарубіжної літератури як шлях до більш ґрунтовного розуміння художнього твору (на матеріалі творчості польських письменників).....	175
Толошна Альона (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Подолання культурної травми в жанрі горор (на прикладі роману І. Остаховича «Noc żywych Żydów»).....	180
Цьолик Наталія	
Розвиток умінь нотування у послідовному перекладі: початкові вправи як основа ефективного методу.....	183
Цьолик Наталія, Михалюк Юлія	
Анімалістичні образи у фразеології: порівняльний аналіз українських та польських виразів.....	186
Чепурко Софія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Лексичний та композиційний аналіз вірша «Allegro ma non troppo» Віслави Шимборської та його перекладу на українську мову.....	189
Чепурко Софія (науковий керівник: Цьолик Наталія)	
Фальшиві друзі перекладача у фразеології (польсько-англійський контекст).....	191
Шелудченко Світлана, Яручик Олесь	
The importance of critical thinking in foreign language lessons.....	194
Шкарадюк Тетяна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Проблема еволюції стилю Стефана Жеромського.....	198
Шнит Юлія (науковий керівник: Бай Олена)	
Теоретичні аспекти вивчення словесно-психологічного портретування.....	202
Шостак Мар'яна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Творча концепція Яна Лехоня.....	205
Шумик Анна (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Порівняльний аналіз поезії «Kot w pustym mieszkaniu» Віслави Шимборської та його перекладу українською.....	210
Шумик Анна (науковий керівник: Цьолик Наталія)	
Економічна та юридична лексика в контексті польсько-українського перекладу	213
Шумська Інна (науковий керівник: Лавринович Лілія)	
Відображення травми в художньому репортажі Вітольда Шабловського «Sprawedliwy zdrajsu»	216
Яручик Віктор, Волочнюк Ірина	
Специфіка кіноперекладу: види та проблематика.....	219
Яручик Олесь (науковий керівник: Шелудченко Світлана)	
Концепція критичного мислення в освіті	224
Яручик Олесь (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Методи розвитку критичного мислення учнів на уроках іноземної мови	228
Яручик Ольга	
Techniki nauczania czytania w języku obcym.....	232
Яручик Ольга, Верейко Іванна	
Багатогранність образу України в збірках Ю. Лободовського «Пісня про Україну» та «Золота грамота»	236
Materiały olimpiady «Łuckie Dialogi z Kulturą Polską – 2024» (uloż. Jerzy Kowalewski).....	241

Вікторія Остапчук – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету імені Лесі Українки

Мовні ресурси відтворення в перекладі словесно-образної структури оригіналу (на матеріалі поеми А. Міцкевича «Pan Tadeusz» і перекладу М. Рильського)

Заявлена у заголовку тема є актуальною, оскільки, незважаючи на чималу кількість праць, присвячених аналізу поеми А. Міцкевича «Pan Tadeusz» і її перекладу М. Рильського, мовні ресурси відтворення словесно-образної структури оригіналу детально в компаративному вимірі майже не вивчалися.

На думку В. Коптілова, фахівця в галузі перекладу, «проблема міжмовних омонімів стає особливо дошкульною при перекладі з близьких мов: у споріднених мовах, крім звичайних випадкових збігів у звучанні та написанні слів, є чимало випадків більшого чи меншого розходження в значеннях слів, які утворилися від одного кореня. Міжмовні омоніми стають справжнім каменем спотикання для перекладача, надто коли його знання іноземної мови не бездоганне» [1, с. 49].

Перекладаючи одне слово з ряду синонімів, перекладач повинен враховувати словесне оточення. Так, у польській мові прикметник *głuchy* входить у словосполучення *głucha cisza* [4, с. 231]; в українській мові відомий вираз для позначення абсолютного безгоміння – *німа тиша*. Таку, здавалося б, маленьку різницю в переносному значенні слова здатна відчути лише людина з бездоганим «музичним» слухом. І цю музику міцкевичового вірша чудово передав М. Рильський. «*(Ziemia) która głucha do mieszkań*» [3] в українському тексті звучить: «*Німа для городян (для мене стоялика)*» [2].

Незважаючи на існуюче досить часто аналогічне стилістичне розшарування в обох мовах, маємо різницю в широті сполучуваності міжмовних лексичних корелятивів. Це стосується, зокрема, відповідників *usta – вуста*. Українське слово не може бути застосоване до тварини. Отже, рядок А. Міцкевича «*(Krowa) usta z dziwu otwiera, wzdycha głęboko*» [3] не може бути переданий з буквалістичною точністю українською мовою, і тому перекладач, щоб не порушити стильової співзвучності, змушений пропустити цей непростий

фрагмент: «Корова, сповнена таємної тривоги, / Угору дивиться і стогне, мов слаба» [2].

Для точного відтворення словесного образу М. Рильський вдається до досить значної перебудови тексту. Так, рядки А. Міцкевича «*Nie mogę być kochankiem, będę bohaterem*» [3] він передає: «В коханні не щастить, то пощастить у бої» [2]. У польській мові *kochanek* має значення: «*Zwrot serdeczny poufany do osoby płci męskiej: mój drogi*» [4, с. 332]. У польській мові, на відміну від української, слово реалізує в основному позитивні широкі оцінні конотативні співзначення, наближаючись до слів *милий, дорогий*. Буквальний переклад у даному випадку, безперечно, спотворив би зміст оригіналу.

При близькості метафоричних перенесень перекладач зважає на те, що мова-реципієнт характер відповідних словосполук може мати дещо інший. Українці, змальовуючи ситуацію бою, січі використовують такі вирази, як: *порубати (зсікти) на капусту* і подібні. Але М. Рильський, очевидно, беручи до уваги, що ці вислови фразеологізовані, до певної міри усталені, не вдається до буквального перекладу міцкевичівського образу: «*A pierwszej wasz Kościuszko... wysiekl mój pluton kosami*» [3], варіюючи способи його утворення: «*Костюшко ваш у мене вояків порізав косами*» [2].

У А. Міцкевича народна фразеологія виконує різноманітні функції: вона виступає засобом індивідуалізації мови персонажів, у ній часто втілюються висновки автора твору.

Паремії вимагають особливої пильної уваги перекладача: вони являють собою найяскравішу національну ознаку мови, а, крім того, ще й є характерною рисою стилю письменника та його героїв. Перекладаючи міцкевичівський рядок «*Biegali wszyscy za nim jakby za rarogiem*» [3] – «*За ним же бігали, як ті пташки за кобцем*» [2], М. Рильський у примітці перекладу подає тлумачення приказки з оригіналу: «*Raróg, птах з яструбиної породи. Відомо, що за яструбом дрібні пташки, особливо ластівки, літають цілими зграями. Звідси й прислів'я*» [2].

М. Рильський вдається до перекладу примітки А. Міцкевича до приказки «*Wyrwawszy się Bóg wie skąd, jak Filip z konopli*» [3] – «*Що звідкись вискочив, як з конопель Філіп*» [2]: «*Раз на сеймі посол Філіпп, сам із села Коноплі, забравши у якійсь справі голос, так далеко одійшов од предмета міркувань, що викликав загальний регіт. Звідси й пішло прислів'я: вискочив, як Філіпп з конопель*» [2], – і додає своє, –

«Хто зна, яке насправді походження цього прислів'я, що єсть в українській мові, де фігурує, звісно, не Філіпп, а Пилип» [2].

М. Рильський, не будучи прихильником буквалізму в поетичних перекладах, часто не використовує еквівалентні фразеологізми, а вдається до синонімічних заміників, враховуючи потреби адекватного віддавання мовно-образної структури оригіналу. Так, фразеологізм: «*To na wierzbie gruszka*» [4, с. 245], що означає нереальні проекти, плани, обіцянки, щось нездійсненне, М. Рильський перекладає: «*Ну, це ще вилами, як кажуть, по воді написано!*» [2] Маємо два фразеологізми, різні за звучанням, але подібні за семантикою. Таким чином, перекладач зберіг зміст оригіналу, а заміна була зумовлена особливостями рими.

Фразеологізм «*chce mnie za nos wodzić*» М. Рильський замінює українським – «ще й суне носа скрізь». У польській мові є стійке словосполучення «*wsadzać nos w coś – wtrącać się, mieszać się do czegoś; interesować się tym, co kogoś nie powinno obchodzić*» [4, с. 539] (бути надмірно цікавим, втручатися не в свої справи) – це значення, власне, збігається з українським. М. Рильський не став використовувати український фразеологізм «водити за ніс», бо він має інше значення, є міжмовним омонімом і означає: «обдурювати кого-небудь, не виконувати обіцяного». А польське «*wodzić kogoś za nos – narzucać komuś swoją wolę, podporządkować sobie kogoś, kierować, rządzić kimś*» [4, с. 538]. Оскільки М. Рильський є прихильником перекладу фразеологізмів еквівалентними фразеологізмами, то він і обрав найоптимальніший, найближчий варіант.

Перекладаючи фразеологізми, М. Рильський дотримується основного правила: домінування змісту над формою. З існуючих українських відповідників обирає найбільш доречні, ті, що найточніше відповідають змісту й емоційному забарвленню тексту.

У процесі художньої творчості, отже й перекладу, межі контексту, семантики слова розсуваються так широко, що їх не може осягнути ніякий словник. Тільки нехибне почуття стилю повинно підказати перекладачеві точний добір того чи іншого відповідника для відтворення словесно-образної структури оригіналу.

Література

1. Коптілов В. В. Першотвір і переклад. Київ : Дніпро, 1072. 215 с.
2. Міцкевич А. Пан Тадеуш або останній наїзд на Литві. Шляхетська історія 1811–1912 років у дванадцяти книгах, писана віршами. Переклад з польської Максима Рильського. Харків : Фоліо, 2008. 358 с.

3. Mickiewicz A. Pan Tadeusz czyli ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z r. 1811 i 1812. We dwunastu księgach wierszem. [Електронний ресурс]. URL : <https://literat.ug.edu.pl/panfull/index.htm> (дата доступу: 12.09.2024).
4. Nowy słownik języka polskiego/ Redaktor tomu Elżbieta Sobol. Warszawa : PWN, 2002. 1311 s.